

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. No 298/51
Дата 05.07.21

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ОМБУДСМАН
ИЗХ. No 11-12/07.2021

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

*Обращаване
Омбудсман
Съдие*
г-н Д. М. Вълков
г-н Д. М. Вълков

ИСКАНЕ

от омбудсмана на Република България за установяване на
противоконституционност на чл. 68а, ал. 1, изр. 2 в частта „пожизнено“ от
Кодекса за социално осигуряване

05-07-21.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

На основание чл.150, ал. 3 от Конституцията на Република България се
обръщам към Вас с искане да обявите за противоконституционна разпоредбата
на чл. 68а, ал. 1, изр. 2 в частта „пожизнено“ от Кодекса за социално осигуряване
/КСО/ като противоречаща на разпоредбите на чл. 6, ал. 1 и ал. 2, чл. 16, както и
чл. 4, ал. 1 и ал. 2 и на Преамбюла на Основния закон.

Оспорената норма касае възможност за гражданите за пенсиониране до
една година по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1 от КСО при наличие на
изискуемия осигурителен стаж по чл. 68, ал. 2 от КСО. Разпоредбата предвижда
обаче, че в тази хипотеза пенсията се отпуска от датата на заявлението и се
изплаща в намален размер пожизнено, а не до навършване на възрастта им по чл.
68, ал. 1.

Разбира се, като обществен защитник приветствам идеята за предоставяне
на възможност на гражданите да упражнят право на пенсия по-рано от
предвидената за това възраст, но намирам, че така приетата редакция на
разпоредбата, освен че не допринася за защитата на правото на труд,
противоречи на принципа на правовата държава и поставя гражданите, избрали

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

да се възползват от възможността, в по-неблагоприятно положение от други граждани.

От една страна, неравностойното третиране е по отношение на лицата, имащи право на ранно пенсиониране, които според КСО ще получават намаления размер на пенсиите си само до навършване на възрастта им по чл. 68, ал. 1 от КСО, а не пожизнено, както е в оспорената норма на чл. 68а от КСО. Такива са например преживелите съпрузи и лицата, които имат право на професионална пенсия т.е. в нашето право все пак е познат и друг механизъм за определяне размера на пенсиите в хипотезата на предсрочно пенсиониране.

Действително, за пенсията по чл. 68а от КСО не е предвидена нито допълнителна, нито по-висока по размер осигурителна вноска към фонд „Пенсии“, но става въпрос за лица, които изцяло са изпълнили задълженията си за плащане на дължимите осигуровки за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст и имат натрупан достатъчно осигурителен стаж съгласно чл. 68, ал. 2 от КСО. Също така е важно да се има предвид, че за професионалните фондове допълнителните осигурителни вноски са за сметка на работодателите, а не на работниците и служителите.

От друга страна, именно защото гражданите, които могат да се възползват от възможността да се пенсионират съгласно оспорената норма, са изпълнили изцяло условието за натрупан осигурителен стаж, те са поставени в по-неблагоприятно положение от лицата, които също са изплатили напълно дължимите си осигуровки, но тъй като и възрастта им съответства на изискванията на чл. 68, ал. 1 от КСО, са придобили пожизнено право на пенсия за осигурителен стаж и възраст в пълен размер.

Независимо че чл. 16 от Конституцията постулира гарантирането и защитата на труда от закона, на практика се допуска положението от гражданите труд, за който са удържани осигуровки, да не получи пълноценна нормативна защита. Възможно е дори пенсиониралите се при условията на оспорената разпоредба да имат и повече осигурителен стаж от придобилите право на пенсия съгласно чл. 68 от КСО, макар да не им достига до година от възрастта за пенсиониране. С определянето на пожизнено намалена пенсия поне част от времето, в което са осъществявали трудови или служебни задължения, остава без гарантираната от Конституцията защита.

Въпреки добрите намерения на законодателя за оказване на социална подкрепа на гражданите, останали без работа и доходи в годината, преди да навършат възрастта за придобиване право на пенсия, когато всъщност се оказва

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

най-трудно да си осигурят заетост, определянето на пожизнен срок за получаване в намален размер на пенсията по чл. 68а от КСО не само е несправедливо и не кореспондира с целта на нормата, а и не е в защита на правата на гражданите и на практика ги ощетява.

Действително в оспорената хипотеза на предсрочно пенсиониране е налице избор - това става по желание на съответния работник или служител, той сам се съгласява с определен правен режим. Но изборът не е толкова плод на свободна воля, а на стечение на определени неблагоприятни обстоятелства.

На следващо място, намирам разпоредбата на чл. 68а, ал. 1 в частта „пожизнено“ за противоречаща и на принципа на правовата държава, залегнал в чл. 4 от Основния закон, сред чиито аспекти са правната сигурност и предвидимост, както и материалната справедливост.

Според Конституционния съд принципът на правовата държава се изразява в упражняване на държавна власт на основата на Конституция, в рамките на закони, които материално и формално съответстват на Конституцията и които са създадени за запазване на човешкото достойнство, за постигане на свобода, справедливост и правна сигурност.

Съгласно конституционната практика правовата държава следва да се разглежда в два аспекта – формален и материален. Формалният аспект се състои в изискването за спазване на принципа на правната сигурност, последователност, предвидимост и стабилност на законодателните решения, а материалният се отнася до така наречената материална справедливост.

С действащата си редакция, оспорената норма е в противоречие освен с принципа на правната сигурност и предвидимост, така и с изискването за материална справедливост, доколкото се касае за лица, които са внесли всичко, което държавата изисква от тях като осигуровки за пенсия, а в замяна ще получат пожизнено намалена пенсия, ако се възползват от възможността, която им се предоставя.

Тъй като „пожизнено“ по смисъла на чл. 68а, ал. 1, изр. 2 означава „до края на живота“ на пенсионера с намалена пенсия, това е прекомерно тежко за понасяне и не отговаря на изискванията за справедливост като общочовешка ценност, която Конституцията изрично признава.

„Пожизненото“ запазване на размера на намалената пенсия е и непропорционално на недостига в основанията за възникване правото на пенсия

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

на гражданите като съществена част от основното им право на общественото осигуряване.

При изискванията за възраст през 2021 г. за пенсиониране, гражданите могат да се ползват от правото по чл. 68а, ал. 1 с навършването на възраст с една година по-рано от предвидената т.е. от 1 януари 2021 г. правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и ал. 2 от КСО се придобива при възраст 61 години и 8 месеца за жените и 64 години и 4 месеца за мъжете и осигурителен стаж 36 години за жените и 39 години за мъжете. Това ще рече, че правото на ранно пенсиониране по цитирания чл. 68а, ал. 1 за текущата година възниква с навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 4 месеца за мъжете при придобит „пълен“ осигурителен стаж от 36 години за жените и 39 години за мъжете.

Тази възраст е значително под средната продължителност на живота през 2021 г., поради което е напълно възможно и на практика е често явление, гражданите имат правна възможност да продължат да работят примерно още 10 до 15 години до навършване на 70 години за жените и 75 години за мъжете. Това означава и да получават трудово възнаграждение и да повишат осигурителния си стаж, а от трудовите доходи се плащат осигурителни вноски и могат при преизчисляване на пенсиите им по чл. 70 и чл. 70а от КСО и при преизчисляване на пенсиите им по чл. 100 от КСО да увеличават размера на пенсията си. А през това време от намалената им пенсия ще продължават да се правят удръжки в размер на 0,4% месечно или 4,8% годишно съгласно чл. 102 от КСО.

Това разбиране за „пожизненото“ намаление противоречи на принципа на справедливостта по абз. 2 от Преамбюла на Конституцията. Намалването на размера на личната пенсия от ранното пенсиониране би било достатъчно справедливо с недостига на осигурителен стаж на осигуреното лице с продължителност до 1 календарна година, но нейното изплащане пожизнено в намален размер противоречи на принципа за справедливост и за равенство на гражданите пред закона през следващите години, когато пенсионерът е продължил да работи, получавал е трудови доходи, правел е осигурителни вноски, това време е признавано на общо основание за осигурителен стаж и размерът на пенсията е увеличаването чрез нейното осъвременяване по чл. 100 и преизчисляване на общо основание по чл. 102 от КСО.

Намирам това законодателно решение за дискриминационно, категорично несправедливо и ограничаващо социалните права на гражданите и не считам, че е съобразено с правната сигурност и предвидимост.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Предвид изложеното и на основание чл. 150, ал. 3 от Конституцията на Република България, моля да образувате конституционно дело и да обявите разпоредбата на чл. 68а, ал. 1, изр. 2 в частта „пожизнено“ от Кодекса за социално осигуряване за противоконституционна поради противоречието ѝ с разпоредбите на чл. 6, ал. 1 и ал. 2, чл. 16, както и чл. 4, ал. 1 и ал. 2 и Преамбюла на Основния закон.

Моля да конституирате като заинтересувани страни по делото Народното събрание, Президента на Републиката, Министерския съвет, Върховния касационен съд и Върховния административен съд.

Прилагам преписи от искането за предложените заинтересувани страни по делото.

С уважение,

ДОЦ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

